

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 26.3.2009
KOM(2009) 143 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-
PARLAMENTET**

Meddelelse om nuklear ikke-spredning

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-PARLAMENTET

Meddelelse om nuklear ikke-spredning

1. INDLEDNING

Den politiske situation i de senere år har ført til, at det internationale samfund har taget spørgsmålet om mindskelse af spredningstruslen op i FN, på G8-møder og i andre internationale fora. Mens interessen for nuklear energi igen er voksende, og flere og flere lande overvejer at påbegynde deres egne kerneenergiprogrammer, er behovet for at styrke de internationale garantier vedrørende ikke-spredning blevet større.

Traktaten om ikke-spredning af kernevåben (NPT)¹ fastlægger den overordnede ramme for bestræbelserne på at hindre spredning og giver Den Internationale Atomenergiorganisation (IAEA) en nøglerolle på dette område. FN's Sikkerhedsråd tager sig som øverste myndighed af tilfælde, hvor der foreligger grov tilsidesættelse af forpligtelsen til ikke-spredning.

EU, Fællesskabet og medlemsstaterne handler med deres respektive beføjelser på flere måder inden for dette område, herunder aktioner inden for rammerne af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP) og aktioner, der baserer sig på fællesskabstraktaterne. På denne måde kan EU med sine store erfaringer med håndtering af kerneenergi og det store antal instrumenter, det har til rådighed, også på globalt plan yde et stort bidrag til bestræbelserne på at hindre spredning.

I sin nylige meddelelse om "Den internationale udfordring fra nuklear sikkerhed og sikring"² bebudede Kommissionen, at den ville rette en særlig meddelelse til Rådet og Parlamentet om de forskellige instrumenter i EU, der kan anvendes i indsatsen for ikke-spredning af nukleart materiale, og navnlig instrumenter, der er omfattet af Euratom-traktaten.

Formålet med denne meddelelse er derfor at tydeliggøre den globale situation, understrege behovet for stærkere internationale garantier vedrørende ikke-spredning (afsnit 2), redegøre for de vigtigste EU-instrumenter på dette område, især instrumenter omfattet af Euratom-traktaten (afsnit 3), og vise de mulige måder, hvorpå disse instrumenter kan anvendes i tæt samarbejde med IAEA til at udarbejde stærkere internationale garantier vedrørende ikke-spredning (afsnit 4).

¹ Traktaten blev åbnet for undertegnelse i juli 1968 og trådte i kraft den 5. marts 1970. I alt har 189 parter tilsluttet sig traktaten, herunder de fem stater, der er i besiddelse af kernevåben.

² Meddelelse fra Kommissionen om "Den internationale udfordring fra nuklear sikkerhed og sikring", KOM(2008) 312 endelig af 22.5.2008.

2. DEN GLOBALE SITUATION: BEHOVET FOR STÆRKERE INTERNATIONALE GARANTIER VEDRØRENDE IKKE-SPREDNING

På verdensplan er energibehovet stigende, og sammenholdt med bekymringerne om forsyningssikkerhed og erkendelsen af, at det generelt er nødvendigt at reducere CO₂-emissionerne for at mindske virkningerne af klimaændringerne, er der verden over opstået fornyet interesse for kerneenergi.

Det skal indledningsvis fremhæves, at den internationale traktat om ikke-spredning af kernevåben giver alle parter i traktaten ret til at fremstille og anvende kerneenergi til fredelige formål.

I anvendelsen af kerneenergi kan især to særlige nukleare aktiviteter skabe en risiko for spredning: berigelse af uran og oparbejdning af brugt nukleart brændsel. Disse aktiviteter kræver meget komplekse og omkostningstunge teknologier, og de er kun økonomisk rentable, hvis mange kernekraftværker skaber en efterspørgsel herfor.

I betragtning af den nuværende stigende interesse for kerneenergi bør det internationale samfund gøre alt, hvad der er muligt, for at mindske risikoen for nukleare sikkerhedshændelser og omdirigering af enten nukleart materiale eller teknologi til ikke-fredelig anvendelse. Derfor bør det internationale samfund sikre, at betingelserne i forbindelse med ikke-spredning, herunder NPT-standarderne og IAEA's standarder, fortsat opfyldes.

IAEA er med sine sikkerhedskontrolaktiviteter, der stammer fra NPT-traktaten, og de styrkede sikkerhedsordninger, der er baseret på den generelle kontrolaftale og tillægsprotokollen, og med sin ret til at besidde fissilt nukleart materiale den vigtigste internationale aktør med hensyn til forebyggelsen af nuklear spredning. Nylige globale aktioner på dette område omfatter et initiativ, der blev støttet på G8-topmødet i 2008, og som fremhæver den store betydning af ikke-spredningskontroller og –sikkerhed i forbindelse med udviklingen af kerneenergi³, et amerikansk initiativ om globale kerneenergipartnerskaber (Global Nuclear Energy Partnership (GNEP)), det internationale projekt om innovative nukleare reaktorer og brændelseskredsløb (INPRO) og det globale initiativ til bekæmpelse af nuklear terrorisme.

Som tillæg til NPT-traktaten blev der i 2005 vedtaget en FN-konvention om bekæmpelse af nuklear terrorisme⁴. Gruppen af leverandører af nukleart materiale (NSG) spiller også en stor rolle, navnlig i forbindelse med gennemførelsen af retningslinjer for nukleare udførsler (se også afsnit 3.2).

EU råder over flere instrumenter, hvis formål er at styrke den nukleare ikke-spredning yderligere (afsnit 3 herunder). Derudover er EU førende på verdensplan inden for teknologien til berigelse af uran og oparbejdning af brugt brændsel. På denne baggrund er det vigtigt at fremhæve, at det europæiske marked for beriget uran

³ Report on International Initiative on 3S Based Nuclear Energy Infrastructure, G8 Summit (Rapport om det internationale initiativ om kontrol og sikkerhedsbaseret kerneenergiinfrastrukturer - G8-topmøde), Hokkaido, Japan, 9.7.2008.

⁴ Vedtaget af FN's Generalforsamling den 13. april 2005.

og oparbejdning af brugt brændsel er konkurrencedygtigt, pålideligt og gennemsigtigt.

I sin meddelelse om "En energipolitik for Europa"⁵ fastlægger Kommissionen, at ikke-spredning bør prioriteres som en af de vigtigste opgaver, hvis en ekstern EU-energi politik skal være effektiv. Betydningen af ikke-spredning i forbindelse med anvendelsen og den fremtidige fremstilling af kerneenergi blev også fremhævet i meddelelsen "Ajourføring af det vejledende kerneenergi program"⁶ der er udarbejdet inden for rammerne af "Anden strategiske energireddegørelse"⁷. Kommissionen fremhævede i denne forbindelse behovet for at styrke samarbejdet mellem Euratom og IAEA med henblik på at opnå den ønskede virkning på internationalt niveau. Den 7. maj 2008 underskrev Kommissionen og IAEA⁸ en fælleserklæring for at styrke det gensidige samarbejde om kerneenergi.

For nylig har Europa-Parlamentet igen understreget Euratom-traktatens særlige betydning i forbindelse med den forpligtelse til at overholde internationale sikkerheds- og ikke-spredningsstandarder⁹, som de medlemsstater, der anvender kerneenergi, har påtaget sig.

3. DE VIGTIGSTE EU-INSTRUMENTER INDEN FOR IKKE-SPREDNING

EU råder over flere instrumenter, hovedsagelig inden for rammerne af FUSP, EF og Euratom-traktaten, hvis formål er at styrke målsætningerne om nuklear ikke-spredning yderligere.

Inden for rammerne af FUSP er ikke-spredning en vigtig politisk målsætning, navnlig efter 2003, hvor EU vedtog en europæisk sikkerhedsstrategi¹⁰, der blev fulgt op af en EU-strategi mod spredning af masseødelæggelsesvåben (WMD)¹¹. Rapporten om gennemførelsen af den europæiske sikkerhedsstrategi, der blev vedtaget i december 2008¹², og de nye aktionslinjer mod spredning af masseødelæggelsesvåben, der blev støttet af Rådet (GAERC) den 8.-9. december 2008¹³, bekræftede, at truslerne fra masseødelæggelsesvåben er vokset yderligere og udgør et problem, der stadig står højt på den politiske dagsorden. Det er klart, at Kommissionen med de forskellige fællesskabsinstrumenter og -politikker spiller en stor rolle i forbindelse med gennemførelsen af de nye aktionslinjer. EU har også fuldt ud støttet FN's Sikkerhedsråds resolution 1540¹⁴, og Rådet giver med fælles aktioner fortsat støtte til Den Internationale Atomenergiorganisations (IAEA) aktioner.

Der samarbejdes desuden med tredjelande omkring ikke-spredning med fællesskabsinstrumenter, der baserer sig på EF-traktaten og på Euratom-traktaten,

⁵ KOM(2007) 1 endelig af 10.1.2007.

⁶ KOM(2008) 776 endelig af 13.11.2008.

⁷ KOM(2008) 781 endelig af 13.11.2008.

⁸ Pressemeldelse IP/08/719 af 7.5.2008.

⁹ Europa-Parlamentets rapport om konventionelle energikilder og energiteknologi (A6-0348/2007 endelig af 26.9.2007).

¹⁰ "Et sikkert Europa i en bedre verden", vedtaget af Det Europæiske Råd den 12. december 2003.

¹¹ Rådets dokument 15708/03 af 12.12.2003.

¹² Rådets dokument S407/08 af 11.12.2008.

¹³ Rådets dokument 17172/08 af 17.12.2008.

¹⁴ On the prevention of the proliferation of weapons of mass destruction (Om forebyggelse af spredning af masseødelæggelsesvåben), vedtaget af FN's Sikkerhedsråd den 24. april 2004, S/RES/1540 (2004).

navnlig instrumentet for samarbejde på det nukleare område (INSC¹⁵), instrumentet til førtiltrædelsesbistand (IPA¹⁶) og stabilitetsinstrumentet (IfS¹⁷). For at WMD-strategien kan gennemføres effektivt, er det af afgørende betydning, at der er sammenhæng og synergi mellem alle EU-instrumenterne og navnlig med stabilitetsinstrumentet.

Kommissionen støtter med stabilitetsinstrumentet tredjelande inden for uddannelse og hjælp på det kemiske, biologiske, radiologiske og nukleare område (CBRN). Foreløbig har indsatsen fokuseret på landene i det tidligere Sovjetunionen. Mellem 2009 og 2011 vil støtten fra EU til disse lande blive konsolideret, og den vil samtidig blive udvidet til at omfatte nye regioner, herunder Sydøstasien, Mellemøsten og dele af Afrika, og navnlig vedrøre det nukleare og biologiske område. Ved at støtte IAEA (initiativ vedrørende oprettelse af bank for nukleart brændsel), ansætte tidligere WMD-eksperter, bekæmpe nukleart smugleri – herunder vildledende finansiel praksis – og ved at bidrage til bedre sikkerhedskontrolsystemer i forbindelse med udførsel og grænseovervågning vil gennemførelsen af De Forenede Nationers Sikkerhedsråds resolution 1540 blive fremmet yderligere. Regionale CBRN-eksperisecentre, der bygger på ekspertise fra Det Fælles Forskningscenter, vil i denne forbindelse udgøre vigtige omdrejningspunkter. Stabilitetsinstrumentet, der sammen med andre EU-instrumenter sigter mod at fremme en CBRN-sikkerhedskultur verden over, er med et budget på 300 millioner EUR for perioden 2007-2013 et vigtigt instrument til forebyggelse af spredning.

Fra begyndelsen var Euratom-traktatens hovedformål anvendelsen af kerneenergi til fredelige formål. Mange bestemmelser i traktaten omfatter derfor aktiviteter og institutioner, der bidrager til ikke-spredning af nukleart materiale, herunder på internationalt niveau, hvor fællesskabet kan forhandle om og indgå aftaler med tredjelande og internationale organisationer (kapitel 10 i Euratom-traktaten). De Euratom-relaterede aktiviteter, der vedrører formålet om ikke-spredning, er følgende:

3.1. Sikkerhedskontrol

Sikkerhedskontrol blev fastlagt i kapitel 7 i Euratom-traktaten et årti før NPT blev åbnet for undertegnelse. Kommissionen har ansvar for at kontrollere, at fissilt nukleart materiale (plutonium, uran og thorium) ikke omdirigeres fra deres tiltænkte anvendelse som angivet af Fællesskabets brugere, hvad enten disse som operatører af atomreaktorer og operatører af berigelses- og oparbejdningsanlæg er aktive i den nukleare sektor eller de er aktive uden for den nukleare industri, som eksempelvis i forskningscentre og medicinske institutter. De nukleare sikkerhedskontroller (inspektioner og tilhørende regnskaber over nukleart materiale) udgør den første beskyttelse mod omdirigering af nukleart materiale til aktiviteter, hvis formål ikke er af fredelig art.

¹⁵ Rådets forordning (Euratom) nr. 300/2007 af 19. februar 2007 om oprettelse af et instrument for samarbejde om sikkerhed på det nukleare område, EUT L 81 af 22.3.2007.

¹⁶ Rådets forordning (EF) nr. 1085/2006 af 17. juli 2006 om oprettelse af et instrument til førtiltrædelsesbistand, EUT L 210 af 31.7.2006.

¹⁷ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1717/2006 af 15. november 2006 om oprettelse af et stabilitetsinstrument, EUT L 327 af 24.11.2006.

Siden traktaten om ikke-spredning af kernevåben trådte i kraft, har IAEA ansvaret for at sikre, at forpligtelserne til ikke-spredning overholdes på verdensplan.

Euratoms sikkerhedskontrolsystem fungerer som et fælles system for regnskab og kontrol med nukleart materiale i alle EU's medlemsstater¹⁸, og det fungerer for interne formål og i medfør af sikkerhedskontrolaftalen med IAEA. Disse grundlæggende sikkerhedskontrolaftaler er indgået mellem medlemsstater i EU, Euratom og IAEA.

Inspektører fra IAEA inspicerer derfor også nukleare anlæg i EU. IAEA's og Euratoms inspektionsorganer arbejder tæt sammen for at udføre sikkerhedskontroller i EU. Koordineringen er total, når inspektionsaktiviteterne udføres, og der anvendes fælles udstyr. Men hvert inspektionsorgan drager sine egne uafhængige konklusioner fra inspektionsaktiviteterne.

Det tætte samarbejde med IAEA omfatter også gennemførelsen af tillægsprotokollerne til IAEA's sikkerhedskontrolaftale i Fællesskabet. Disse protokoller kompletterer IAEA's sikkerhedskontrolsystem og gør det muligt at detektere uangivne nukleare aktiviteter og materialeomdirigering af angivet materiale.

En tillægsprotokol til hver af de respektive sikkerhedskontrolaftaler er trådt i kraft i alle EU's medlemsstater. Kommissionen følger nøje de få resterende nye medlemsstater med hensyn til deres tiltrædelse af den tilhørende trilaterale sikkerhedskontrolaftale, der omfatter tillægsprotokollen mellem Euratom, IAEA og medlemsstater, der ikke besidder atomvåben, og med hensyn til den følgende suspension af disse landes bilaterale sikkerhedskontrolaftale med IAEA.

Kommissionen støtter også overførslen af sikkerhedskontrolmetoder ved hjælp af forskellige fællesskabsinstrumenter. Siden midten af 1990'erne er det især Kommissionens programmer TACIS – og nu INSC - der bidrager til overførslen af metoder til regnskabsføring over nukleart materiale i SNG-landene.

3.2. Sundhed og sikkerhed, personbeskyttelse, ulovlig handel og udførselskontroller

Bestemmelserne angående sundhed og sikkerhed (kapitel 3 i Euratom-traktaten) udgør grundlaget for en solid lovgivning om overførsel af radioaktive stoffer mellem medlemslandene¹⁹ og kontrol med lukkede højaktive strålekilder og ukontrollerede strålekilder²⁰ og denne lovgivning kompletteres af overførselsdirektivet²¹. Lovgivningen omfatter procedurer for tilladelser, godkendelser og angivelser, der sigter mod at garantere, at radioaktivt materiale ikke besiddes, anvendes eller transporteres uden forudgående lovgivningsmæssig kontrol.

¹⁸ Herunder nukleart materiale i det civile nukleare brændselskredsløb i lande, der er i besiddelse af kernevåben.

¹⁹ Rådets forordning (Euratom) nr. 1493/93 af 8. juni 1993 om overførsel af radioaktive stoffer mellem medlemsstaterne, EFT L 148 af 19.6.1993.

²⁰ Rådets direktiv 2003/122/Euratom af 22. december 2003 om kontrol med lukkede højaktive strålekilder og ukontrollerede strålekilder, EUT L 346 af 31.12.2003.

²¹ Rådets direktiv 2006/117/Euratom af 20. november 2006 om overvågning af og kontrol med overførsel af radioaktivt affald og brugt nukleart brændsel, EUT L 337 af 5.12.2006.

Derudover har Euratom også tiltrådt den internationale konvention om fysisk beskyttelse af nukleart materiale²² og forhandlet sig frem til ændringer til konventionen på områder, der er omfattet af Fællesskabets kompetence. Bestemmelserne om den fysiske beskyttelse er blevet udvidet til at omfatte transport af farligt affald og maritim sikkerhed, hvilket er relevant for transport af nukleart eller radioaktivt affald.

I de seneste år har Europa-Kommissionen med stabilitetsinstrumentet støttet projekter, der sigter mod at bekæmpe ulovlig handel. Arbejdsgruppen for grænsestyring sørger for koordinationen med USA og IAEA.

Rådets forordning 1334/2000²³, der gælder umiddelbart i medlemsstaterne, er et fællesskabsinstrument, med hvilket medlemsstaterne kan iværksætte deres forpligtelser over for gruppen af leverandører. Kommissionen deltager også som observatør i gruppen af leverandører af nukleart materiale og er formand for det i forordningen nedsatte udvalg, der beskæftiger sig med alle spørgsmål om gennemførelse af forordningen. Kommissionen fremkommer regelmæssigt med forslag til at ajourføre og/eller tilpasse denne forordning, så den stemmer bedre overens med EU's internationale forpligtelser. I 2006 foreslog Kommissionen en reform af fællesskabsordningen vedrørende kontrol med udførsler af produkter med dobbelt anvendelse for at gøre ordningen mere effektiv, gøre de største overtrædelser til en forbrydelse og tilpasse ordningen til bestemmelserne i De Forenede Nationers Sikkerhedsråds resolution 1540 om transit og mægling.

I en bredere sammenhæng er Kommissionen ved at udarbejde en politik om CBRN-sikkerhed, der fuldt ud tager Rådets konklusioner fra 2007 om håndtering af kemiske, biologiske, radiologiske og nukleare risici i betragtning. Det forventes, at denne politik vil blive fremsat i midten af 2009. Fra februar 2008 til januar 2009 har en taskforce vedrørende kemiske, biologiske, radiologiske og nukleare stoffer arbejdet på EU-niveau for at fastlægge konkrete aktioner, der er nødvendige med henblik på at styrke sikkerheden omkring kemiske, biologiske, radiologiske og nukleare stoffer i Europa. Denne taskforce var sammensat af eksperter fra medlemsstaternes myndigheder, den private sektor, Europol, Eurojust og EU's institutioner.

3.3. Euratoms Forsyningsagentur

Euratoms forsyningsagents²⁴ nuværende bidrag til ikke-spredning består hovedsagelig af følgende:

- bemyndigelse til at afslutte kontrakter om leverancer, når nukleare materialer fysisk indføres i Fællesskabet eller udføres fra Fællesskabet

²² INFCIRC/274/Rev.1

²³ Rådets forordning (EF) nr. 1334/2000 af 22. juni 2000 om en fællesskabsordning for kontrol med udførslen af produkter og teknologi med dobbelt anvendelse.

²⁴ Kapitel 6 i traktaten opretter et forsyningsagentur og fastlægger dets optionsret til materialer og til at afslutte kontrakter om leverancer og indeholder bestemmelser om forsyningssikkerhed.

- kontrol af, at kontrakterne om forsyning kun afsluttes med henblik på fredelig slutbrug, og at alle kontrakter om forsyning omfatter klausuler om sikkerhedskontrol
- procedurer for tilladelse til udførsel af nukleare materialer, der er fremstillet i Fællesskabet²⁵.

Et andet vigtigt punkt er - i overensstemmelse med artikel 72 i Euratom-traktaten - muligheden for at oprette kommercielle lagre eller sikkerhedslagre af nukleart materiale.

Fællesskabet har ejendomsret over "alle specielle fissile materialer, der fremstilles eller importeres af en medlemsstat, en person eller en virksomhed, og som er undergivet [den i kapitel 7 omhandlede] sikkerhedskontrol" (kapitel 8 i traktaten). Med ejendomsretten følger også ansvaret for sikkerhedskontrol i bredere forstand, hvilket omfatter fysiske beskyttelsesforanstaltninger.

3.4. Forskning og Det Fælles Forskningscenter (FFC)

De særlige bestemmelser om forskning (kapitel 1 i Euratom-traktaten) er grundlaget for samtlige nukleare forskningsprogrammer i Fællesskabet, og målsætningen om at minimere spredningsrisikoen kan tages i betragtning, når der udvikles innovative reaktorer. Ud over aktiviteter, der specifikt er knyttet til sikkerhedskontrol, kan der også samarbejdes internationalt på de andre områder inden for Euratoms forsknings- og uddannelsesprogrammer, og dette kan bidrage til de i denne meddelelse fastlagte målsætninger omkring ikke-spredning.

Det Fælles Forskningscenter (FFC), der er oprettet i medfør af artikel 8 i Euratom-traktaten, har altid bidraget med vigtig støtte til både Kommissionen og IAEA. Det Fælles Forskningscenter har fået ansvaret for at udvikle metoder og teknologier til gennemførelse af sikkerhedskontrol, uddannelse af både Kommissionens og IAEA's inspektører og gennemførelsen af det europæiske program til støtte for IAEA.

Som førende organ i kampen mod ulovlig handel blev FFC anmodet om at deltage i gennemførelsen af gældende fællesskabsret i de nye medlemsstater, og det gav i udvidelsesprocessen uddannelse til disse landes myndigheder og eksperter.

FFC har oprettet de to lokale laboratorier på begge europæiske oparbejdningsanlæg i Frankrig og Det Forenede Kongerige og har i samarbejde med IAEA ydet et stort bidrag til det lignende laboratorium i Japan, hvilket har ført til bred anerkendelse af centrets kompetence på området for sikring af anlæg med nukleare brændselskredsløb. Desuden har FFC fået ansvaret for den tekniske gennemførelse af Tacisprogrammet om nuklear sikkerhed. Kommissionen startede i 1994 med Tacisprogrammet at yde betydelig støtte til de videnskabelige og teknologiske centre i Moskva²⁶ og Kiev²⁷, hvis formål er at begrænse spredningen af følsom viden, som

²⁵ Kommissionen tager følgende i betragtning, når den udsteder sine tilladelser: anvendelse til ikke-eksplosive formål, garantier fra IAEA, anvendelse af fysiske beskyttelsesforanstaltninger og anvendelse af særlige betingelser for videreoverførsel til et tredjeland uden atomvåben og for efterfølgende videreoverførsler af samme art.

²⁶ I Moskva tager ISTC – det internationale center for videnskab og teknologi – sig af ny beskæftigelse for og omskoling af tidligere våbeneksperter fra Rusland, Armenien, Hviderusland, Georgien, Kasakhstan,

videnskabsfolk erhverver inden for rammerne af WMD-programmerne. Fredelige forskningsaktiviteter, som 70 000 videnskabsfolk har deltaget i, er blevet støttet med succes. Stabilitetsinstrumentet har bidraget med fortsat støtte til programmer, der sigter mod at omskole våbeneksperterne i SNG-landene og andre lande.

4. PERSPEKTIVER

EU kan inden for sine kompetenceområder udarbejde følgende nøgleaktioner på området for ikke-spredning:

- styrke støtten til traktaten om ikke-spredning af kernevåben, dens sikkerhedskontrolsystemer og tillægsprotokollen
- udvide samarbejdet med de største lande gennem bilaterale Euratom-aftaler, der skal koordineres med de foranstaltninger, der er truffet på grundlag af meddelelsen i maj 2008²⁸
- bidrage til udviklingen af et internationalt system for garanteret forsyning af nukleart brændsel til lande, der ønsker at udvikle kerneenergi, uden at de besidder egne anlæg med nukleare brændselskredsløb.

4.1. Styrket støttet til traktaten om ikke-spredning af kernevåben og nukleare kontrolsystemer

En af de største prioriteringsopgaver i forbindelse med bekæmpelse af spredning består i at fortsætte og styrke støtten til traktaten om ikke-spredning af kernevåben og til de nukleare sikkerhedskontrolsystemer.

EU, Fællesskabet og dets medlemsstater bør - hver på deres kompetenceområder og i tæt samarbejde med IAEA – fortsætte bestræbelserne på at styrke og fremme troværdigheden af ordningerne, der er omfattet af traktaten om ikke-spredning af kernevåben, ved at udarbejde en fælles tilgang til spredningsrisici, navnlig over for de lande, der enten ikke er part i traktaten om ikke-spredning af kernevåben eller er part i den uden at give tilstrækkelige garantier for dennes gennemførelse.

I denne sammenhæng bør konkrete foranstaltninger især dække følgende områder, så der drages fuld nytte af de tilgængelige instrumenter:

- styrkelse af de internationale rammer for følsomme aktiviteter, der er knyttet til de nukleare brændselskredsløb
- bidrage til gennemførelsen af de nye EU-aktionslinjer i forbindelse med bekæmpelse af spredning af masseødelæggelsesvåben (WMD) og deres

Kirgisistan og Tadsjikistan. Det styres i fællesskab af modtagerlandene, EU, USA, Canada, Japan, Korea og Norge.

²⁷ I Kiev tager STCU – det videnskabelige og teknologiske center i Ukraine – sig af ny beskæftigelse for og omskoling af tidligere våbeneksperter fra Ukraine, Aserbajdsjan, Georgien, Moldova og Usbekistan. Det styres i fællesskab af modtagerlandene, EU, USA og Canada.

²⁸ Meddelelse fra Kommissionen om "Den internationale udfordring fra nuklear sikkerhed og sikring", KOM(2008) 312 endelig af 22.5.2008.

fremføringsmidler, hvilket omfatter bestemmelser, der sigter mod at styrke kontrollen af udførsler og styrke kampen mod ulovlig handel

- undersøgelse af de mest hensigtsmæssige sanktioner i tilfælde af, at tredjelande eller EU-eksportører ikke overholder ikke-spredningsforpligtelserne.

EU, Fællesskabet og medlemsstaterne kan hver især inden for deres respektive kompetenceområder lette denne proces og inden for alle deres kompetenceområder støtte traktaten om ikke-spredning af kernevåben yderligere. Nøgleforanstaltninger kan omfatte:

- styrket samarbejde med IAEA på området for internationale sikkerhedskontroller, hvor Kommissionen kan støtte sig både på et stort antal veluddannede Euratom-inspektører, der har erfaring i at samarbejde med IAEA, og på Kommissionens egne erfaringer i forbindelse med anvendelsen af sikkerhedskontroller på civilt nukleart materiale i lande med kernevåben.
- når der tilstræbes tættere samarbejde mellem Fællesskabet og tredjelande, skal det tilstræbes, at ordningerne under traktaten om ikke-spredning af kernevåben overholdes fuldt ud, især vedrørende indgåelse af bilaterale Euratom-samarbejdsaftaler på området for fredelig anvendelse af kerneenergi (afsnit 4.2). Instrumenter, som instrumentet for samarbejde om sikkerhed på det nukleare område og stabilitetsinstrumentet, kan aktiveres for at hjælpe disse tredjelande på deres respektive områder
- når der gives garantier vedrørende forsyning af brændsel, bør overholdelse af ordningerne under den styrkede traktat om ikke-spredning af kernevåben udgøre en vigtig faktor (afsnit 4.3).

Det forventes, at IAEA på grund af det stigende antal lande, der udvikler eller ønsker at udvikle kerneenergiprogrammer, vil stå over for en stor udfordring, der vil kræve, at IAEA mobiliserer alle sine midler. Der kan søges måder, hvorpå Euratom kan yde større teknisk bistand og hjælp til IAEA's opgaver, alt imens begge organisationers kompetenceområder respekteres.

4.2. Udvidet samarbejde med de største nukleare lande gennem bilaterale Euratom-aftaler

Indtil nu er der indgået Euratom-samarbejdsaftaler om anvendelse af kerneenergi til fredelige formål med de største leverandører (USA, Canada, Australien, Kasakhstan) og brugere (Japan).

Indgåelse af bilaterale Euratom-samarbejdsaftaler om anvendelse af kerneenergi til fredelige formål bør være en prioritet i forhandlingerne med de største lande, der ønsker en betydelig samhandel på det nukleare område med EU's medlemsstater og/eller industrien i EU. I betragtning af den fornyede interesse for kerneenergi kan EU igennem Euratom-aftalerne med tredjelande bidrage til at garantere et højt niveau af nuklear sikkerhed og sikre, at alle lande forpligter sig til kun at anvende kerneenergi til fredelige formål.

I Euratom-aftalerne samt i alle relevante internationale konventioner (der omfatter forhold som nuklear sikkerhed, håndtering af affald og fysisk beskyttelse) indføres

der forskellige klausuler om sikkerhedskontroller og tillægsprotokollen. Når Fællesskabet forhandler om og indgår Euratom-aftaler, vil det bestræbe sig på at få partnerne til at tiltræde alle relevante internationale konventioner.

Fællesskabet vil ligeledes for alle nye Euratom-aftaler og ændringer til eksisterende aftaler bestræbe sig på at få den anden part til at forpligte sig til, at al overførsel af materiale eller udstyr, der er omfattet af aftalen, sker i henhold til retningslinjerne fra gruppen af leverandører af nukleart materiale. Således kan der knyttes betingelser til produkter, der stammer fra Fællesskabet og videreføres til tredjelande, hvorved risikoen for omdirigering af materialer eller teknologi til uønskede bestemmelsessteder mindskes.

4.3. Bidrage til udviklingen af et internationalt system for garanteret forsyning af nukleart brændsel til lande, der ønsker at udvikle kerneenergi, uden at de besidder egne anlæg med nukleare brændselskredsløb

Risikoen for spredning kan kun mindskes, hvis der føres streng kontrol med det nukleare brændselskredsløb. På samme tid er det vigtigt og legitimt, at lande, der ønsker at udvikle kerneenergi under sikre forhold, får adgang til nukleart brændsel. På denne baggrund er der blevet fremsat forslag, herunder fra medlemsstaterne, om ydelse af garanti for forsyning af nukleart brændsel til lande, der afstår fra selv at have anlæg med nukleare brændselskredsløb.

EU kan yde et stort bidrag til det internationale samarbejde på dette område, idet Europa råder over de mest avancerede og sikre teknologier på området for nukleare brændselskredsløb, navnlig i forbindelse med uranberigelse og oparbejdningsteknologier, der er de aktiviteter, hvor risikoen for spredning er størst.

På denne baggrund tog Rådet i sine konklusioner fra 8. december 2008²⁹ en principbeslutning om at støtte oprettelsen af en bank for nukleart brændsel, der skal være under IAEA's kontrol, og hvortil EU kan bidrage med op til 25 millioner EUR, når betingelserne og reglerne for denne bank er blevet fastlagt af IAEA's bestyrelse. På samme tidspunkt blev Kommissionens vilje til at bidrage til dette projekt med relevante fællesskabsinstrumenter hilst velkommen af Rådet. For at fremskynde beslutningsprocessen kunne der gives mandat til Kommissionen til at bidrage til at fastsætte betingelserne og reglerne for brændselsbanken. En af de største fordele i en multilateral tilgang ville være, at nye aktører på markedet opfordres til frivilligt at give afkald på komplekse og omkostningstunge investeringer, der ikke står i forhold til deres behov, samtidig med at der gives yderligere garantier for sikkerheden omkring forsyningen af brændsel.

Ved aktivt at bidrage til udviklingen af et sådant initiativ kan EU drage fuld nytte af Euratom³⁰ og andre fællesskabsinstrumenter som stabilitetsinstrumentet og instrumentet om sikkerhed på det nukleare område, og EU bør tage både

²⁹ 2914. samling i Rådet (almindelige anliggender) den 8. december 2008.

³⁰ Bestemmelserne vedrørende sådanne fællesforetagender (kapitel 5 i Euratom-traktaten) kan udgøre en model for oprettelsen af et multilateralt anlæg med nukleare brændselskredsløb. Deltagelse af tredjepartslande eller internationale organisationer i finansieringen eller styringen af fællesforetagender er udtrykkeligt tilladt, hvilket muliggør deltagelse af parter uden for EU.

internationale aftaler, Euratom-traktaten og det europæiske nukleare markedes gode funktion i betragtning

Da sikker forsyning af nukleart brændsel er af afgørende betydning i forbindelse med at sikre ikke-spredning og især for at forhindre spredning af følsomme teknologier som berigelse, vil Euratoms Forsyningsagentur få en vigtig rolle at spille i denne proces.